

Ras fortfarande en huvudfråga i USA

- krönika i Östgöta-Correspondenten 2008-11-29

Dagen före det amerikanska presidentvalet stötte jag på en hylla med titeln ”afro-amerikanskt” i en respektabel bokhandel runt hörnet från Wall Street i New York. Av bokomslagen att döma var detta ett kodord för en blandning av manlig våldsporr och ganska utmanande tantsnusk. Men där fanns också klassiska titlar av den svarta amerikanska litteraturens förgrundsnamn James Baldwin och Ralph Ellison. Dem hittade jag däremot inte i hyllan för amerikansk litteratur bredvid.

I det politiskt korrekta New York var Borders bokhylla förbryllande. Merparten av det afro-amerikanska utbudet hörde knappast hemma i en kvalitetsbokhandel. Att afro-amerikansk litteratur är detsamma som våld och sex stämmer alltför väl med de äldsta och grövsta rasfördomarna om svarta. Att inte Baldwin och Ellison räknas till de vanliga litterära klassikerna är en förolämpning.

Senare samma dag promenerade jag längs 125:e gatan i Harlem. Det var länge sedan en ensam vit knappt vågade sig till Harlem. Men du är fortfarande ensam vit i butikerna. Och klädaffärernas normalutbud har annan stil och smak än på Macy´s i Midtown

Vad är segregerat och vad är multikulturellt? Vad är säkert och vad är gemensamt? Alla ledande tevekanaler i USA har numera en självklar andel svarta medarbetare i nyhetsprogrammen. Men det finns fortfarande särskilda svarta TV-kanaler och publikationer. Från mina studentår i USA för 40 år sedan minns jag upprördheten då svarta studenter ville ha särskilda ”kulturellt anpassade” studentbostäder vid Michiganuniversitet – bara några år efter det att svarta och vita studenter demonstrerat tillsammans i Södern för att få slut på rasdiskriminering och segregation. Det gick inte att lyssna på Marvin Gaye och Rolling Stones i samma studentkorridor.

På valkvällen trängdes jag bland jublande amerikaner av skiftande kulörer på Times Square. På teveskärmar kunde vi se Barack Obama konstatera att ”förändring kommit till Amerika”. Visst hade valrörelsen handlat om förändring från George W Bush. Men för amerikanerna var det klart vilken som var den stora förändringen. Tevebilderna av massorna i Chicago blandades med inklipp från Martin Luther Kings kyrka i Atlanta. Morgonen därpå toppade *New York Times* förstasidan med ”Obama. Rasbarriären faller i entydig seger”. *Washington Post* sa detsamma med ”Obama gör historia. USA väljer entydigt sin första svarta president”

– Det här får oss att må bättre. Jag är stolt, hörde jag en äldre vit dam säga till sin väninna vid Lincolnmonumentet i Washington.

Det är nog den förhärskande stämningen i USA sedan den historiska valdagen. Men majoriteten vita amerikaner (männen!) röstade inte på Barack Obama. (Det gjorde de visserligen inte heller på Bill Clinton.) Och många av de unga, liberala, välutbildade vita som tillsammans med de rekordmånga svarta väljarna utgjorde Obamas röstbas, kände sig litet kluvna inför det förändrade Amerika, när de dagarna efter valet förstod att de många nya svarta väljarna var huvudförklaringen till att Kalifornien i en lokal folkomröstning sade nej till homosexuella äktenskap.

Svarta är ofta privatmoraliskt konservativa kristna, alldeles oavsett litteraturutbudet i afro-amerikanska bokhyllor. Och de svarta män som måhända läser våldsporren och genom åren haft alltför lätt att skylla alla problem på vita rasistiska maktstrukturer har fått en president som betonar att svarta män måste ta personligt ansvar och värnar om familjen.

Det är inte en valrörelse om ras som fört Barack Obama till makten. Hans förmåga att få USA klara finanskrisen kommer att bestämma om han lyckas. Men han kommer också att prövas som afroamerikansk förebild och föredöme i ett förändrat Amerika.

Anders Mellbourn